

GAZDAGODÓ DOKUMENTUMTÁR

DANILO KECIĆ: *A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán IV. (1938—1941)*. Városi Múzeum, Szabadka, 1975.

Szabadka eddigi legnagyobb és legkölségesebb könyvkiadói vállalkozása egyre inkább kiteljesedik. A Városi Múzeum égisze alatt működő monográfiai szerkesztőség, technikai okok miatt átugorva a forradalmi munkásmozgalomra vonatkozó dokumentumgyűjtemény harmadik kötetét (az 1929—1937. éveket), mindössze néhány hónappal a második után közreadta a negyedik könyvet, melynek anyaga az 1938-tól 1941-ig terjedő korszakot öleli fel.

Már az első kötet megjelenése után vita indult az érdekeltek között, hogy ez az értékes, de mégiscsak nyersanyagként kezelhető, újságcikkekéből, jegyzőkönyvekből, jelentésekből és más forrásokból eredő gyűjteményt vaskos és méregdrága kötetek formájában kell-e kiadni, vagy esetleg célszerűbb lenne sokszorosító technikával, a kutatók és archívumok szükségletének megfelelő példányszámban, összehasonlíthatlanul kisebb költségek árán közzétenni.

Az utóbbi esetben jelentős összegeket lehetett volna megtakarítani a már érdemleges tartalmú monográfiai írások és könyvek létrehozására, de a már beindult gépezetet senki sem tudta és nem is akarta leállítani; így csupán e dokumentumok nyomtatására százmilliókat költenek el az oly nehezen megkeresett közpénzből.

De hát előttünk a harmadik megjelent könyv, a háborút megelőző három sorsdöntő év munkásmozgalmi történetének fellelhető dokumentumai, melyeket dr. Danilo Kecić kutatott fel és megfelelő magyarázatokkal ellátva saját alá rendezett. Dr. Kecić a vajdasági forradalmi munkásmozgalom kiváló, tudós ismerője, akinek kutatói figyelmét semmilyen lényeges, feljegyzésekben vagy nyomtatásban megjelent dokumentum nem kerülheti el.

És mert az anyag alapos ismerője, jól veti fel az összefüggéseket, eseményekre és személyekre egyaránt megtalálja a lábjegyzetekbe sűrített magyarázatok legmegfelelőbb módozatait. Ezért az adatok halmaza mellett legalábbis egyenértékű anyagot képviselnek egyre pontosabb jegyzetei. Ezt különösen akkor állapíthatjuk meg, ha összevetjük őket az első kötetek magyarázataival.

Vannak a könyvnek vitatható értékei is. Itt elsősorban a terjedelmességre való törekvésre gondolunk. Dr. Kecić sem mentes attól a gyengeségtől, hogy „nincs szíve” szelektálni. A forradalmi munkásmozgalomra vonatkozó dokumentumok jellegi határait talán túlságosan kitágítja; ezáltal nem egy olyan irat is bekerült a gyűjteménybe, mely ugyan bizonyos vonatkozásban érdekes lehet.

de nem tartozik szorosabban véve a mozgalmat megvilágító anyagok sorába, hanem inkább szociológiai vagy más szempontú anyagot képvisel.

Ezenfelül — a dr. Milenko Palić által szerkesztett második kötet anyagához hasonlóan — bizonyos egyoldalúság is észlelhető ebben a kötetben. A jelek szerint a szerző a nyomdai munkások szakszervezetének teljes levéltári anyagára bukkant — ezt az anyagot aztán (ahogy dr. Palić a Ferrum gyárral tette) olyan bőségesen prezentálja, hogy a könyv egyensúlya felborul. Ennek az anyagnak egy részét mellőzhette volna, másik részét pedig kivonatossan lehetett volna közölni; a kevesebb ez esetben is többet jelentett volna.

Szerencsére az anyag nagy része kiváló értéket képvisel. A JKP és a JIKSZ háború előtti irattárából rendkívül érdekes, szinte meglepetésként ható dokumentumok kerültek elő. Jóllehet nagy részük általánosabb jellegű, esetleg csekély szabadkai vonatkozással, mégis nagyon idevágó, a monográfia írói és más kutatók mint eredeti forrásból meríthetnek belőlük. Ilyenek például a testerei ifjúsági táborozásra vonatkozó adatok, az 1940. novemberi keltezésű, a Szovjetunió vajdasági barátainak kiáltványa a Cvetković—Maček-kormány áruló politikája ellen, a JKP V. országos konferenciájáról készült jegyzőkönyv Vajdaságra vonatkozó kivonata, néhány szabadkai származású volt spanyol harcos Moszkvában, Veljko Vlahović által kiállított jellemrajza és más anyagok.

A, harcos szakszervezetek ténykedését érdemben megvilágító iratokkal együtt ezek a könyv legértékesebb, elsőrendű fontosságú dokumentumai.

Ezúttal is külön kell kiemelni a vaskos kötet bevezetőjét, az érintett korszak eseményeit összefoglaló írást, mely áttekintést ad az 1938—41-es évek gazdasági és politikai életéről. Ezekből az írásokból tulajdonképpen a kor tömör és átfogó munkásmozgalmi története fog kialakulni.

A könyv ezúttal is kétnyelvű. A bevezető és a tartalomjegyzék jó fordításban, magyar nyelven is olvasható. A névjegyzék esetenkénti „magyarosítása” azonban bántó hibákat mutat. Így lett a szerbhorvát Erdeg Ladislavból Erdeg (és nem Ördög) László, Gros Zoltanból Gros Zoltán, Halaš Evgenijéből Halasz Jenő, Kovač Lajčából Kovács Lajcsó (!) stb.

A kötet a sorozat szokásos vászonkötésében, jó minőségű nyomdatechnikai kivitelezésben jelent meg és megérdemelné, hogy minél több példányszámban jusson el az érdekelt olvasókhöz.

GAJDOS TIBOR